

Rädsla för makten är värre än bias

Svenska Dagbladet den 6 september 2025

GÄSTLEDARE: En vårtermin när millenniet var ungt var jag gästforskare vid Harvard-universitetet i USA. Sedan dess har jag med intresse följt debatten om att Harvard skulle vara ett politiskt korrekt elituniversitet där vänsterliberala värderingar dominerar. I våras tog den debatten en rejäl vändning när president Trump hotade att dra in offentlig finansiering om inte Harvard fogar sig, exempelvis genom att anställa fler lärare med konservativa värderingar och öka insynen i antagningen av utländska studenter.

Till saken hör att det är lätt att förstå vad Trump och många andra har irriterat sig på. För visst uppfattade jag Harvard som lite vänster. Inte så att det störde, tvärtom. Men bland de statsvetare och utvecklingsekonomer och psykologer och sociologer som jag träffade fanns ett vänsterperspektiv som var påtagligt, om än inte dominerande. Det var stort fokus på omedveten diskriminering av olika grupper, och det togs för givet att man sympatiserade mer med demokraterna än republikanerna. Bilden av Sverige och den svenska välfärdsstaten var orimligt idylliserande, och det var fullt accepterat att på seminarier skämta om George W Bush.

Denna republikanska president ansågs nämligen vara så tafflig att välutbildade liberalt sinnade amerikaner skämdes en smula för att landet hade röstat fram honom. I bokhandeln vid Harvard square skyltades med böcker som kritiserade Bush och hans gärning ur alla tänkbara perspektiv. Den fyndigaste titeln: Global Village Idiot.

Ändå stortrivdes jag, förmodligen för att frågor och invändningar alltid uppskattades. Amerikanska akademiker har en enastående förmåga att ta kritik som en komplimang och använda den till att vässa sina argument. Men jag har inga svårigheter alls att tänka mig att den bias som kunde anas redan 2004 sedan dess har förstärkts och skapat en problematisk hegemoni. Tecken på detta har inte saknats, som när Harvards rektor 2006 fick avgå för att han nämnde biologiska skillnader som en av flera tänkbara förklaringar till varför kvinnor var underrepresenterade i matematik och naturvetenskap.

Man ska emellertid vara försiktig med att döma ett helt universitet efter enstaka händelser som skapar rubriker över hela världen. I ett synnerligen intressant samtal kring akademisk frihet mellan historikern Alice Dreger och Harvard-professorn Stephen Pinker framkom nämligen att Pinker på det hela taget tycker att Harvard har haft högt i tak. Det bedrivs exempelvis mycket kontroversiell forskning vid Harvard inom Pinkers fält, kognitiv och evolutionär psykologi. Hans åsikt är värd att notera eftersom Pinker knappast kan placeras i det politiskt korrekta vänsterlägret.

Förvisso uttrycker även Pinker irritation över de ständiga kraven på så kallade DEI-statements, dvs formellt skrivna uttalanden om "Diversity, Equity, and Inclusion" som måste bifogas exempelvis ansökningar om forskningsmedel. Men han menar också att universitetet var på god väg att hantera dessa konstigheter på egen hand, inte minst då det blev vanligt att forskare helt enkelt lät en AI-algoritm producera de obligatoriska texterna åt dem.

Nu upptäcker dessa forskare att de standardformuleringar om mångfald, jämlikhet och inkludering som de lade in i sina ansökningar för att öka chanserna att få forskningsmedel, plötsligt ligger dem i fatet då Trump har bestämt sig för att rensa bort allt som har med DEI att göra.

Kanske bidrog kritiken mot vänstervridning och politisk korrekthet vid Harvard och delar av amerikansk akademi i allmänhet till att Trump bestämde sig för att klampa in och försöka styra upp universitetsvärlden. Det var det nog få som önskade sig. Förhoppningsvis klarar fler forskare av att göra som Pinker: Försvara den akademiska friheten också när den inte passar våra egna värderingar. Misslyckas vi blir resultatet universitet som styrs av rädsla och opportunism gentemot den politiska makten. Det är i längden farligare för demokratin än vilken vänsterliberal bias som helst.

Andreas Bergh